

Intervenții psihopedagogice în antrenarea limbajului verbal la elevii cu dizabilități auditive

Cristina Anca POP¹

Abstract

The purpose of this research was to develop lexico-semantic skills of preschool children with hearing disability by creating an intervention program based on stimulating and training verbal language.

This article presents a case study and the results obtained by applying following tests: the PEAMLR, Crichton Scale, Rey Auditory- Verbal learning test and Webster Scale

Keywords: lexical- semantic skills, hearing disability, Crichton Scale, PEAMLR, Rey Auditory- Verbal learning test, Webster Scale.

Introducere

Auzul reprezintă unul dintre simțurile fundamentale ale omului. Alterarea funcției auditive produce tulburări în comunicarea interumană, iar activitatea și relațiile copilului cu lumea înconjurătoare sunt puternic afectate.

Pierderea de auz suferită la o vârstă mică influențează formarea intelectuală și psihologică a copilului. Copilul cu dizabilitate auditivă nu poate acumula bagajul de cuvinte necesar vorbirii și nu-și formează rețelele cognitive necesare dezvoltării limbajului.

Intervenind de timpuriu, se vor putea realiza progrese în ceea ce privește organizarea educației auditive, a învățării limbajului și a comunicării, a exersării cogniției și a întregului potențial psihic al copilului.

Efectele dizabilității de auz sunt diferite, în funcție de vârsta la care a apărut tabloul de dizabilitate, de particularitățile psihice ale copilului, de mediul în care trăiește, de atitudinea celor din jur.

Formarea limbajului verbal și a abilităților de comunicare verbală constituie unul dintre obiectivele fundamentale ale activității educative și recuperatorii a copiilor cu dizabilitate auditivă. Structurarea limbajului este un proces complex, care se realizează în cadrul activităților organizate, necesitând o serie de procedee și strategii specifice.

Activitatea de recuperare și apoi stimulare, dezvoltare a limbajului implică tehnici, mijloace, diverse procedee și forme de acțiune care includ toate aspectele procesului de comunicare: înțelegere, volumul vocabularului, dezvoltarea laturii fonologice, semantice, morfo-sintactice și pragmatice (Bodea Hațegan, 2015).

Având în vedere toate aceste considerente, prin această lucrare ne-am propus să găsim diferite modalități, să oferim metode, procedee, mijloace variate și atractive de terapie, contribuind astfel la optimizarea procesului recuperatoriu și implicit al integrării sociale și școlare a elevilor cu dizabilitate auditivă.

Aspecte generale ale dizabilităților auditive

Auzul este simțul prin care se recepționează lumea sonoră; stimulul senzațiilor auditive îl constituie undele sonore, iar senzațiile auditive sunt rezultatul integrării informaționale în plan subiectiv a proprietăților specifice ale undelor sonore (frecvență, amplitudine și formă). Analizatorul auditiv deține la unele animale roluri importante legate de orientarea în spațiu, de depistarea surselor de hrană și a pericolelor, iar la om servește în special la perceperea vorbirii care stă la baza relațiilor interumane (Popa, 2018).

Depistarea și intervenția precoce a tulburărilor auditive sunt o condiție fundamentală pentru evoluția ulterioară a copilului, dat fiind pericolul apariției mutității, adică neînsușirea limbajului ca mijloc de comunicare și instrument operațional al gândirii.

Este o regulă cunoscută în literatura de specialitate care afirmă că un copil ce prezintă pierderi mari de auz în primii ani de viață, fără o protezare precoce, inevitabil va trece și prin etapa de nedezvoltare totală a limbajului. De asemenea, disfuncțiile auditive cu cât sunt mai grave, cu atât vor influența mai mult apariția și dezvoltarea normală a vorbirii, fapt evidențiat prin frecvența crescută a tulburărilor de vorbire la copiii cu diferite grade de hipoacuzie (Gherguț, 2013, p. 172).

Gherguț (2005) prezintă următoarele aspecte semnificative cu privire la existența unor tulburări la nivelul auzului:

Până la 12 luni:

- la 4 luni nu imită sunetele pe care le emit părinții;
- la 6 luni nu râde;
- la 8-9 luni nu folosește sunete ca să atragă atenția;
- la 10 luni nu răspunde când este strigat pe nume;

De la 12 la 18 luni:

- nu întoarce capul ca răspuns la zgomotele venite din altă cameră;
- nu arată cu degetul ce-și dorește;
- nu imită cuvinte simple (mama, tata, papa);
- la 18 luni nu pronunță cel puțin șase cuvinte simple;

De la 19 la 24 de luni

- nu răspunde cu „da” sau „nu” la întrebări sau comenzi;
- la 21 de luni nu răspunde la comenzi simple;
- la 24 de luni nu imită acțiunile și cuvintele celorlalți;

Copiii cu dizabilitate auditivă, pentru a recepționa informațiile și pentru a face față solicitărilor din mediul înconjurător folosesc canale valide de receptare senzorială. Lipsa sau alterarea senzațiilor auditive influențează negativ receptarea informațiilor din mediul fizic și social având un impact major în plan cognitiv, afectiv și socio-comportamental.

Evoluția abilităților cognitive și a limbajului sunt dependente de etapa terapiei auditiv-verbale în care se află persoana cu dizabilitate de auz. Pufan (1982) identifică următoarele etape:

- Etapa premergătoare terapiei auditiv-verbale, în care gândirea și limbajul operează preponderent cu imagini;
- Etapa începerii terapiei auditiv-verbale, care implică realizarea gândirii și limbajului prin imagini și parțial prin cuvinte;
- Etapa terapiei auditiv-verbale avansate, în care gândirea și limbajul au caracteristici similare cu cele ale auzitorilor;

Pe plan afectiv, copiii diagnosticați cu dizabilitate auditivă dau dovadă de imaturitate emoțională, egocentrism, impulsivitate, inadaptare, rigiditate, lipsă de inițiativă.

Relațiile sociale sunt afectate de întârzierea în învățarea vorbirii, adaptarea la condițiile școlii determinând conduite de izolare, lipsă de interes, sentimente de inferioritate.

Pentru copilul cu dizabilitate auditivă, adaptarea la mediul social este condiționată de dezvoltarea unui sistem de comunicare cu acest mediu. De aceea, dizabilitatea auditivă și consecințele ei trebuie tratate într-un cadru multidisciplinar, care să vizeze diagnosticul timpuriu, modalități optime de amplificare, protezare și identificarea unor strategii de stimulare a limbajului și comunicării.

Metodologia cercetării

Obiectivele cercetării

Evaluarea nivelului de dezvoltare lexico-semantică a limbajului elevilor;

Crearea și aplicarea unui program de stimulare și antrenare a limbajului verbal;

Înregistrarea evoluției achizițiilor la nivelul laturii lexico-semantică a

limbajului, evoluție înregistrată de elevi, ca urmare a aplicării programului de intervenție;

Ipotezele cercetării

Ipoteza generală: Introducerea programului „Învățăm să comunicăm!” conduce la dezvoltarea laturii lexico-semantică a limbajului în contextul dizabilității auditive.

Lotul de participanți la cercetare

Lotul de participanți la cercetare este alcătuit din 7 elevi care frecventează Centrul Școlar de Educație Incluzivă numărul 2, Sibiu. Dintre aceștia, 2 elevi sunt în clasa a II a, 2 elevi în clasa a III a și 3 elevi sunt în clasa a IV a (6 băieți și o fată).

Toți copiii frecventează școala în regim de internat, plecând acasă la sfârșitul săptămânii sau în vacanțe.

Copiii prezintă grade diferite de deficit auditiv, subiecți cu hipoacuzie severă și subiecți cu hipoacuzie profundă. Toți sunt protezați cu aparate retroauriculare.

Cei 7 copii provin atât din familii de auzitori (5 copii), cât și din familii cu dizabilitate auditivă (2 copii).

Etapetele cercetării

1. Evaluarea inițială prin aplicarea următoarelor probe:

a) Standardizate:

Proba de evaluare a abilităților morfologice în limba română

- Scala de vocabular Crichton
- Testul de memorie Rey
- Scala Webster

b) Probe nestandardizate:

Aplicarea unor grile nestandardizate, cu exerciții de vocabular (cu tematica materialului verbal selectată din specificul activităților diverse din programul zilnic al copilului), definirea unor cuvinte, sinonime, antonime, asemănări, înțelegerea unei narațiuni cu sau fără suport vizual, răspuns la întrebări și ordonarea logică a imaginilor.

2. Aplicarea programului psihopedagogic individualizat „Învățăm să comunicăm!”, program cu exerciții pentru dezvoltarea lexicală și semantică a limbajului.
3. Evaluarea finală prin aplicarea celor patru probe standardizate și a unor grile nestandardizate care vizează dezvoltarea limbajului verbal.
4. Analiza și interpretarea datelor.

Instrumentarul utilizat:

Probe standardizate

Proba de evaluare a abilităților morfologice în limba română. Aplicații psiholingvistice.

PEAMLR a fost elaborată de către Bodea Hațegan în 2014. Este un instrument care reunește o serie de aspecte vitale ale dezvoltării limbajului, aspecte redată prin categoriile morfologice specifice limbii române.

Această probă este ușor de utilizat în contextul dizabilității auditive, în materialul elaborat fiind incluse doar cuvinte din masa vocabularului, cuvinte utilizate frecvent de copii ca urmare a imperativelor manualelor școlare și a contextului școlii. Aceste cuvinte sunt utilizate în manualele școlare din intervalul claselor I-IV, circumscriind

vârsta cronologică a copiilor pentru care a fost elaborat acest instrument de lucru.

Pentru evaluarea capacității de înțelegere a unor structuri lingvistice care prezintă un conținut lexical și gramatical au fost folosite reprezentări imagistice corespondente acestor structuri. Sarcina subiectului este să identifice reprezentarea imagistică corespunzătoare structurii lingvistice date. Opțiunea acestuia trebuie selectată din patru variante imagistice posibile.

Fiecare conținut gramatical investigat este abordat în patru secvențe distincte, astfel fiecărui aspect gramatical corespunzându-i patru itemi.

În vederea evaluării laturii morfologice a limbajului, în limba română, au fost propuse spre ilustrare 20 de aspecte, constituite în blocuri morfematice reprezentative pentru problematica morfologică (Bodea-Hățegan, 2014).

Scala de vocabular Crichton

Scala Crichton este un test verbal de inteligență generală, elaborat de Raven în anul 1951, care abordează factorul „g” pornind de la factorul major de grup „v:ed”.

Acest test se aplică la copii cu vârste între 6-10 ani și constă în sarcina de explicare a 80 de cuvinte grupate în două serii. Examinarea se desfășoară într-o încăpere liniștită, în care nu se admite prezența altor persoane, în afara examinatorului și a subiectului.

În cadrul limbajului s-au urmărit două aspecte ale dezvoltării acestuia și anume: dezvoltarea lexicală și dezvoltarea semantică. (Anca, 2003, p. 222).

Testul de memorie Rey

Este un test care măsoară capacitatea de engramare, stocare și reactualizare. Acest test a fost conceput de André Rey și este folosit pentru a evalua capacitatea de memorare în condiții de dezvoltare tipică, dar și după diferite traume suferit (Vrășmaș, Oprea, 2003).

Proba auditiv-verbală Rey explorează funcția mnezică reliefând capacitatea de fixare și reproducere a ei.

Testul se desfășoară în 6 faze. Primele 5 faze urmărind memorarea unei serii de 15 cuvinte în 5 repetiții iar a șasea fază urmărind capacitatea de recunoaștere dintr-un text a cuvintelor memorate în fazele anterioare.

Scala Webster

Această scală a fost realizată în scopul utilizării sale ca parte constituantă a demersurilor planificării învățării. Permite o monitorizare a procesului de dezvoltare a copiilor cu dizabilitate auditivă. Scala a fost aplicată în Marea Britanie de către profesori și psihologi. Ea furnizează informații, indiferent de modul de comunicare utilizat de către subiectul examinat.

Scala vizează trei domenii principale de dezvoltare: comunicare, strategii de învățare și dezvoltarea socio-emoțională (Anca, 2003).

În această cercetare am utilizat două subdomenii ale domeniului comunicarea și anume: limbajul receptiv și limbajul expresiv.

Grile de evaluare nestandardizate

Grilă de evaluare a laturii lexico-semantică a limbajului

Evaluează aspectele lexico-semantică cuprinse în programul „Învățăm să comunicăm!”:

- Enumerarea elementelor unei categorii (fructe, legume, animale, etc.);
- Definirea noțiunilor (pisica este un animal; mărul este un fruct);
- Sinonime;
- Antonime;
- Asemănări (prin ce se aseamănă un câine și o pisică?);
- Înțelegerea unei narațiuni cu sau fără suport vizual;
- Răspuns la întrebări;
- Ordonarea logică a imaginilor;
- Program pentru dezvoltarea laturii lexico-semantică a limbajului

Programul terapeutic complex: „Învățăm să comunicăm!” oferă exemple concrete pentru dezvoltarea laturii lexico-semantică a limbajului copiilor cu dizabilitate auditivă din clasele I-IV.

S-a desfășurat pe perioada unui an școlar, în ședințe de 3-4 ori pe săptămână, individual sau în grupe de 3 elevi, în vederea formării și consolidării abilităților lexico-semantică.

Structura programului psihopedagogic

În cadrul programului psihopedagogic s-au urmărit două aspecte ale dezvoltării limbajului: dezvoltarea lexicală și dezvoltarea semantică.

Temele propuse în cadrul programului de intervenție sunt următoarele:

Tema 1: Vocabular-material verbal selectat din specificul activităților diverse din programul zilnic al copilului.

Tema 2: Definirea noțiunilor

Tema 3: Sinonime

Tema 4: Antonime

Tema 5: Asemănări

Tema 6: Înțelegerea unei narațiuni cu sau fără suport vizual

Tema 7: Răspuns la întrebări

Tema 8: Ordonarea logică a imaginilor

Obiectivele fundamentale ale programului de intervenție sunt:

- Formarea și dezvoltarea abilităților de ascultare, a atenției și memoriei auditive;
- Formarea și dezvoltarea capacității de înțelegere și utilizare corectă a semnificațiilor structurilor verbale orale;
- Dezvoltarea vocabularului;
- Formarea unei pronunții corecte;
- Dezvoltarea capacității de labiolectură;
- Dezvoltarea capacității de înțelegere a lecturii;

Programul de intervenție psihopedagogică se aplică individual sau în grupe de 2-3 elevi. Instrucțiunile sunt prezentate oral și cu ajutorul limbajului mimico-gestual.

Temele programului sunt însoțite de imagini suport, iar criteriile selectării și organizării materialului verbal sunt stabilite în funcție de frecvența cuvintelor în limbajul copiilor de vârstă școlară mică și de tematica activităților din programul zilnic al copiilor.

În continuare vom prezenta un studiu de caz pentru a evidenția particularitățile limbajului verbal și structurarea laturii lexico-semantică în contextul dizabilității auditive.

Studiu de caz

Date de identificare:

Numele și prenumele: J. A.

Data nașterii: 07.10.2008

Sexul: masculin

Diagnostic audiologic: Hipoacuzie neurosenzorială bilaterală

Istoria personală și familială:

Provine dintr-o familie de hipoacuzici, legal constituită, cu un climat familial favorabil. Familia are domiciliul în Mediaș. Are 3 frați hipoacuzici și doi frați auzitori, care frecventează școala de masă.

J. A. a frecventat grădinița Centrului Școlar de Educație Incluzivă nr. 2 Sibiu, iar în prezent este elev în clasa a II a în aceeași unitate de învățământ.

Este protezat bilateral cu aparate retroauriculare.

În comunicarea cu părinții și colegii folosește limbajul verbal și limbajul mimico-gestual.

Este un copil foarte activ, îi place să comunice cu alte persoane, este glumeț și jucăuș. Afectivitatea este controlată, echilibrată, răspunde pozitiv la stimulii de natură afectivă. Este respectuos, harnic și sociabil.

Experiența educativă

Este școlarizat în cadrul Centrului Școlar de Educație Incluzivă nr. 2 Sibiu. În aceeași unitate a frecventat grădinița și clasele I și a II a în regim de internat.

În cadrul centrului beneficiază de activități educative și terapii compensatorii specifice elevilor cu dizabilități auditive.

Rezultatul investigațiilor

La Proba de evaluare a abilităților morfologice în limba română, la

evaluarea inițială subiectul obține 46 de puncte, ceea ce corespunde percentilului 5.

Nume/Prenume	Percentile/valori
	1/9,2
	2/18,4
	3/27,6
	4/36,8
J.A	5/46
	6/55,2
	7/64,4
	8/73,6

Tabel 3: Proba de evaluare a abilităților morfologice în limba română- evaluare inițială

Subiectul întâmpină dificultăți la nivelul următoarelor categorii morfologice:

- Categorii morfemice care definesc verbul (mod, timp,diateză);
- Prepoziții compuse;
- Conjunții coordonatoare;
- Morfeme derivative;
- Morfeme suprasegmentale;
- Categoriile morfematice care asigură performanțe crescute sunt:
- Articol;
- Gen;
- Pronume;
- Numeral cardinal;
- Numeral ordinal;
- Morfeme număr;

Dacă la evaluarea inițială punctajul obținut era de 46 de puncte și corespunde percentilului 5, după aplicarea programului psihopedagogic de intervenție, J. A. a obținut 50 de puncte, ceea ce corespunde percentilului 6.

Scala de vocabular Crichton

DEZVOLTAREA LEXICALĂ:

Din totalul de 80 de cuvinte, 45 sunt explicate corect, 30 sunt explicate verbal, 10 sunt explicate verbal și gestual, iar 5 cuvinte sunt explicate gestual.

În vocabularul subiectului predomină cuvintele cu conținut concret, învățate la școală.

Copilul explică cuvintele fără a realiza acordurile gramaticale.

Modul de definire a cuvintelor-exemple:

- „hoț- fură oameni ”
- „ oboseală- pauză, stau”
- „ eliberează- du-te acasă”
- „ fulger- plouă, albastru”

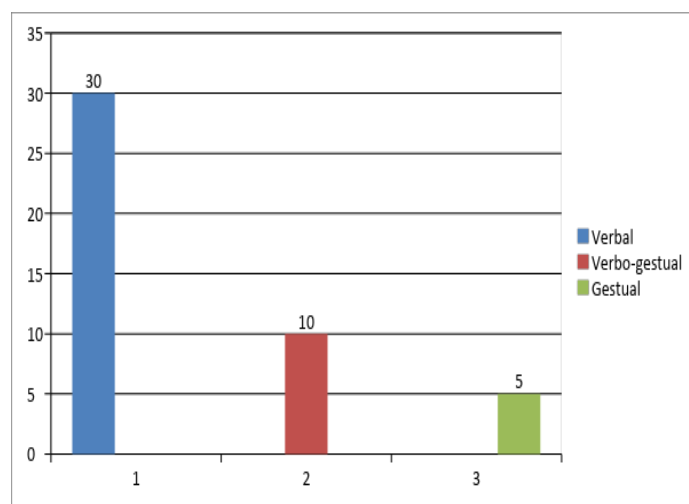
Reușește să dea exemple în cazul unor cuvinte pe care nu le-a putut explica.

Cuvintele explicate verbo-gestual sunt cele care denumesc stări și sentimente.

Cuvintele pe care nu le cunoaște sunt cuvinte abstracte : diamante, crud, recoltă, expediție, distractiv, trudește, metal.

DEZVOLTAREA SEMANTICĂ:

Din totalul de 80 de cuvinte, subiectul definește corect 14 cuvinte și recunoaște 18 cuvinte cu ajutor.

Grafic 1: Reprezentarea grafică a cuvintelor explicate de subiect la evaluarea inițială

Comparând rezultatele după aplicarea programului de intervenție, se observă

creșterea numărului de cuvinte explicate corect, de la 45 la 53, cele explicate verbal de la 30 la 35, iar cele explicate verbo-gestual cresc de la 10 la 15 cuvinte, cele explicate gestual scăzând de la 5 la 3, ceea ce indică o folosire mai frecventă a limbajului verbal.

Testul de memorie Rey

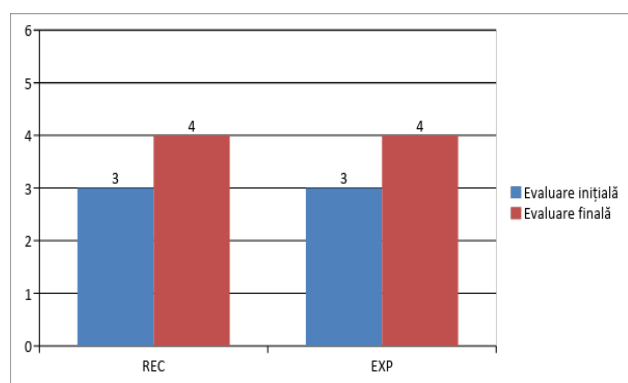
La testul de memorie Rey, J. A. a reprodus corect 29 de cuvinte, a recunoscut corect 12 cuvinte, cuvintele dublate au fost 3, iar numărul total de cuvinte false a fost 3 (Vrășmaș, Oprea, 2003).

La evaluarea finală, s-a constatat o creștere semnificativă, subiectul recunoscând corect 14 de cuvinte, iar numărul cuvintelor dublate și false a scăzut. Din rezultatele prezentate reiese că memoria verbală imediată a copilului s-a îmbunătățit, subiectul reușind să evoce corect aproape toate cuvintele repetate de 5 ori.

Scala Webster

REZULTATE		
SUBDOME NII	EVALUARE INIȚIALĂ	EVALUARE FINALĂ
REC	3	4
EXP	3	4

Tabel 4: Scala Webster- Evaluare inițială și finală

Grafic 2: Rezultatele evaluărilor în etapele de preintervenție și cea de postintervenție-Scala Webster

Legendă: REC= limbaj receptiv; EXP= limbaj expresiv

La subdomeniul limbaj receptiv, subiectul J. A. se situează în clasa a II a la nivelul 3 de dezvoltare, îndeplinind cerințele a 47 de itemi.

La evaluarea finală, copilul reușește să treacă la un nivel superior de dezvoltare a limbajului receptiv și expresiv, îmbunătățindu-și capacitatea de exprimare verbală.

Nivelele de dezvoltare ale limbajelor expresiv și receptiv sunt influențate de: coeficientul de inteligență al subiectului, resturile de auz și nivelul de demutizare.

Rezultatul programului de intervenție psihopedagogică

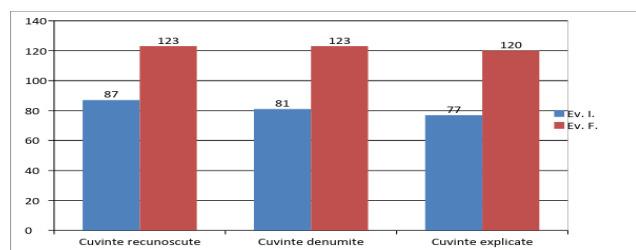
Programul de intervenție psihopedagogică a avut ca scop dezvoltarea laturii lexico-semantice a limbajului.

Pentru îmbogățirea vocabularului copiilor cu dizabilitate auditivă s-au folosit imagini suport despre: animale, legume, fructe, îmbrăcăminte, mijloace de transport, meserii și acțiuni.

În cadrul temei 1 din programul de intervenție putem determina câte cuvinte denumește, recunoaște sau definește subiectul. Din totalul de 123 de cuvinte, J. A. recunoaște 87, denumește 81 și explică 77

Evaluare	Nr.cuvinte recunoscute	Nr.cuvinte Denumite	Nr.cuvinte Explicate
EVALUARE INIȚIALĂ	87	81	77
EVALUARE FINALĂ	123	123	120

Tabelul 5: Tema 1- Vocabular: Cuvinte recunoscute, denumite și explicate

Grafic 3: Reprezentarea grafică a cuvintelor recunoscute, denumite și explicate la evaluările inițială și finală

Legendă: Ev. I.= Evaluare inițială; Ev. F.= Evaluare finală

La tema 2, subiectul J. A. folosește un stil telegrafic în încercarea de a explica cuvintele (câine- animal, mușcă pe oameni; curios- spune și mie).

La evaluarea inițială copilul definește 7 din 10 itemi ai probei, întâmpinând dificultăți în definirea cuvintelor abstracte , iar la evaluarea finală definește toți itemii probei.

La proba de sinonime și antonime, recunoaște 5 cuvinte din 6, iar la evaluarea finală, recunoaște toate cuvintele cu același înțeles și toate cuvintele cu înțeles opus.

Identifică la proba de asemănări 4 categorii din 6, folosind un stil telegrafic, iar după aplicarea programului de

intervenție, subiectul recunoaște 5 categorii din totalul de 6.

Înțelege o narațiune fără suport vizual, răspunzând adecvat la întrebări (Cine? Cum? Unde? De ce?), este atent și identifică personajul principal în etapa de preintervenție, iar în etapa de postintervenție subiectul relatează trei idei din narațiune și ordonează logic secvențele povestirii.

J. A. ordonează logic la evaluarea inițială 3 imagini din viața de zi cu zi și exprimă acțiunile pe care le fac personajele din imagini, iar la evaluarea finală, subiectul ordonează logic 4 imagini.

Proba de evaluare din cadrul programului psihopedagogic de intervenție conține un total de 126 de puncte care corespund itemilor care evaluează aspecte lexicale și semantice.

J.A. se situează la evaluarea inițială între 64 și 88 de puncte, considerat un nivel mediu, iar după aplicarea programului de intervenție, depășește 89 de puncte considerat un nivel înalt, reprezentând 70% .

Rezultatele prezentate mai sus reflectă faptul că elevul a făcut un progres semnificativ în dezvoltarea lexicală și semantică după aplicarea programului psihopedagogic individualizat.

Motivația și interesul subiectului în activitățile de învățare, precum și buna protezare de care beneficiază susțin eforturile lui în asimilarea vocabularului și dezvoltarea lexico-semantică.

La toate probele de evaluare copilul înregistrează o evoluție spre un nivel superior de dezvoltare.

Concluzii

Formarea și dezvoltarea limbajului verbal trebuie să fie unul din obiectivele

fundamentale ale activității educative și recuperatorii a copiilor cu dizabilitate auditivă.

Găsirea modalităților, procedeeleor, mijloacelor variate și atractive de terapie contribuie la optimizarea procesului recuperatoriu și implicit la integrarea socială și școlară a acestora.

Cercetarea „Intervenții psihopedagogice în antrenarea limbajului verbal la elevii cu dizabilități auditive” propune un model de program de intervenție și de evaluare, care se adresează elevilor din clasele I- IV.

Programul psihopedagogic are drept scop alcătuirea unui program terapeutic complex pentru dezvoltarea laturii lexico-semantice a limbajului.

Ipoteza cercetării susține că introducerea programului „Învățăm să comunicăm!” conduce la dezvoltarea laturii lexico-semantice a limbajului în contextul dizabilității auditive.

În urma analizei comparative a rezultatelor obținute la evaluarea inițială și finală, demersul de cercetare propus a fost confirmat.

Aplicarea programului psihopedagogic a condus la dezvoltarea laturii lexico-semantice a limbajului. Copiii au făcut progrese în ceea ce privește utilizarea cuvintelor și relaționarea imaginii suport cu cuvântul pronunțat. Progresul în achiziția vocabularului este notabil, exprimarea este mai completă, în comunicare elevii au început să folosească verbe și adjective, au

achiziționat un vocabular mai bogat, înțeles mai bine de către interlocutor.

La informațiile rezultate în urma aplicării probelor s-au adăugat date legate de anamneza copiilor, date obținute prin discuții cu diriginta, educatorul de la clasă și părinții.

În urma aplicării programului psihopedagogic se poate concluziona că nivelul de dezvoltare al laturii lexico-semantice a limbajului este influențat de tipul și gradul pierderii de auz, de nivelul demutizării și de nivelul inteligenței elevilor cu dizabilitate auditivă.

Cea mai bună evoluție au avut-o subiecții demutizați, care au fost sprijiniți de familie și au beneficiat de existența unui mediu propice pentru însușirea limbajului verbal.

În conceperea programului de intervenție s-a ținut seama de următoarele aspecte:

Activitățile să se desfășoare într-o formă atractivă, ludică, pentru obținerea atenției și colaborării maxime din partea elevului;

Temele programului sunt însoțite de imagini suport;

Materialul intuitiv captează interesul elevului, activează participarea și facilitează memorarea;

Exercițiile sunt prezentate într-o formă grafică plăcută, atrăgătoare;

Oferă posibilitatea muncii diferențiate prin conceperea gradată a exercițiilor;

Verificarea într-o formă dinamică și structurată a achizițiilor noi dobândite;

Facilitarea unei evaluări permanente a cunoștințelor dobândite și asigurarea controlului prin feedback;

Prin elaborarea acestui program sperăm că am putut contribui la crearea unui instrument util pentru a evalua limbajul verbal și pentru a ajuta copiii cu dizabilități auditive să-și dezvolte abilitățile lexico-semantice oferindu-le astfel șansele unei integrări educaționale și sociale adecvate.

Studiul realizat în vederea identificării achizițiilor lexico-semantice prezintă o serie de limite: numărul redus al participanților la cercetare și timpul scurt de aplicare al programului.

Se propune ca într-o cercetare viitoare să fie conduse studii care să surprindă laturile sintactică și pragmatică ale limbajului în contextul dizabilității auditive.

În perspectivă se poate aplica programul unui număr mai mare de copii, din clasele V- VIII.

Includerea în procesul instructiv-educativ a programelor pentru dezvoltarea limbajului verbal, diagnosticarea timpurie, corectitudinea protezării, sprijinul familiei, asigură o dezvoltare cât mai aproape de normal, ceea ce va permite o mai bună integrare școlară și socială a elevilor cu dizabilități auditive.

Bibliografie

- Anca, M. (2003). Metode și tehnici de evaluare a copiilor cu CES, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
- Bodea Hațegan, C. (2015). Dizabilitatea auditivă în Roșan, A. (coord.)(2015). Psihopedagogia specială. Modele de evaluare și intervenție, Editura Polirom: Iași.
- Bodea Hațegan, C. (2014). Probă de evaluare a abilităților morfologice în

limba română. Aplicații psiholingvistice, E-book, Cluj-Napoca: Editura Argonaut.

- Gherguț, A. (2005). Sinteze de psihopedagogie specială, Iași: Editura Polirom.
- Gherguț, A. (2013). Sinteze de psihopedagogie specială, Iași: Editura Polirom.
- Popa, M. (2018). Educația auditivă. http://ai.pub.ro/auz/ed_auz.- accesat la data de 15.04.2018.
- Pufan, C. (1982). Probleme de Surdo-Psihologie, (vol. 1), București: Editura Didactică și Pedagogică..
- Pufan, C. (1982). Probleme de Surdo-Psihologie, (vol. 2), București: Editura didactică și pedagogică.
- Vrășmaș, E., Oprea, V. (2003). Set de instrumente, probe și teste pentru evaluarea educațională a copiilor cu dizabilități, București: MarLink.

¹ Profesor psihopedagog, CSEI NR. 2 SIBIU

E-mail: costeicristina@yahoo.com